

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 213. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992358908272/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

heden eller af Flugt fra den. Flugten forberedes ved Indflydelsen fra den genopdagede Antik, ved Indtrykkene fra Winckelmanns Skrifter, Kampen ved Paavirkning af Englands følsomt-tungsindige Digtere (Young, Sterne) og af Franskmanden Rousseau, der æres som den Naturens Forkynder, der efter Schillers Udtryk «vil gøre de Kristne til Mennesker».

Først og fremmest gælder det nu for os om at efterspore hin Stjernes Oprindelse, det frie, romantiske Jægs Tilblivelses-historie. Tysklands største Aander har alle staaet Fadder til dets Fødsel.

Det moderne tyske Aandsliv blev grundlagt af Lessing. Tankeklar, viljesstærk og udrustet med en levende Drift til Virksomhed, som han var, blev han paa alle Omraader, hvor han greb ind, Reformator. Med fuld Bevidsthed om hvad han gjorde oplyste og opdrog han det tyske Samfund. Hans Væsen var mandig Selvstændighed og rastløs Kamplyst. Hans personlige Ideal, som det aabeubarer sig i hans Liv og hans Værker, er den stolte Uafhængighed og den lyse Menneskekærlighed, der overvinder alle Religionsbekendelsernes Forskelle. Saaledes blev hans Jeg, saa ensom han end stod i sin Tid, til en Lysets Kilde. Han blev «den tyske Prosas Promethus». Hans Stordaad var den, for alle følgende Tider at udløse den tyske Dannelse af Teologiens Svøb, som Luther havde udløst den af Pavedømmets. Hans Liv og hans Kritik var Handling, og Poesiens Væsen blev for ham ogsaa Handling. Han fremstillede Mennesker, som var bevægede af dramatisk Lidenskab. Han hævdede i Modsætning til den teologiske Lære om Straf og Belønning det at gøre det Gode for det Godes Skyld som den højeste Sædelighed. Og Verdenshistorien blev ham en Menneskeslægts Opdragelse. Vel er hos ham selve Ordet Opdragelse forsaavidt brugt i Kraft af en Indrømmelse, som han vidste, at Læserne ikke kunde forestille sig en Udvikling uden en guddommelig Opdrager; men ligefuldt er Ideen om den naturlige Udvikling ikke en Idé, med hvilken han er fortrolig. Historien er for ham Oplysningens Historie. Jeget er ham ikke Natur, men ren Aand.

I Grunden er det Bedste i hans Væsen den nu opdagede Gruppe af Romantikere fuldstændigt fremmed, mere fremmed end hvilken som helst anden tysk Storheds Væsen, Schillers end ikke undtaget. Da det imidlertid var hans Lærlinge, Mænd som Nicolai, Engel, Garve, Schütz, der fra Oplysningsstandpunktet

var de begyndende Romantikeres arge Fjender og hensynsløse Forfølgere, saa laa den Tanke nær at udskille Lessings store Navn fra Forbundet med dem. Det skete i en Afhandling af Friedrich Schlegel, som fremhæver Lessings store, vide Blik og forøvrigt lægger hele Vægten paa det Uregelmæssige hos ham, det dristigt Revolutionære, det Usystematiske, det Paradokse, betoner hans krigerske Vid og fremsøger Alt, hvad der hos ham kunde udlægges som Cynisme. Paa en blot og bar Forstandens Helt kunde Romantikerne jo ikke beraabe sig som paa en Forløber; de forsøgte derfor at betegne Næringsstoffet i hans Værker som det rene Krydderi, som Saltet, der bevarer mod Forraadnelse.

Langt mere skyldte Romantikerne Herder. Saavel ved deres Fortsættelse af «den stormende Voldsomheds Tidehverv» som ved deres Evne til Forstaaelse og Gengivelse af Verdenspoesien nedstammer de fra ham. I Herders Aand spirede jo det nye Aarhundrede, som Lessings Aand havde afsluttet det gamle. Han sætter Vorden og Voksen over Tænken og Handlen. For ham er det sande Menneske ikke blot et tænkende og sædeligt Væsen, men et Stykke Natur. Han elsker overalt det Oprindelige og vurderer det højest; han foretrækker Anskuelsen for Forstanden og vil overvinde Indskrænketheden ikke ved Forstand men ved Oprindelighed. Det anskuende Menneske er ham det menneskeligste. Hans eget Geni var Modtagelighed. Han udvidede sit Jeg til Forstaaen af alt Oprindeligt, men begreb i Kraft af Følelse og optog paa denne Maade en Fylde af Menneskeliv og Folkeliv i sin Sjæl.

Fra ham faar Romantikerne det, det er værdifuldest ved deres Kritik, den alsidige Modtagelighed, der ytrer sig som Drift til at oversætte og forklare; fra ham faar de den første Tilskyndelse til videnskabelig Udforskning af vesterlandske og østerlandske Sprog, fra ham udgaar deres Kærlighed til det Folkelige i den hjemlige som i den fremmede Skriftverden, til spanske Romancer og til Shakespeareske Dramer. Herder forstod ud fra Helheden som Goethe efter ham. Hans dybtskuende Forstaaelse af Folkeslagenes Ejendommelighed bliver hos Goethe til genialt Snarsyn overfor det Typiske i Naturen for endelig hos Schelling at forherliges som intellektuel Anskuelse. Til ham lader Romantikernes Uvilje mod Formaaalsbegrebet sig føre tilbage. Hans historiske Opfattelse medførte, at Begrebet Formaal blev udvist